

není. Přestože určité pracovní činnosti mohou vykonávat jen příslušníci nižších kast, nikdo se nad nikoho nevyvyšuje, žádná práce není ponižující. Výroba sušeného kravího trusu je nutností i živobytím tisíců indických žen (muže jsem plácet lejna se slámou nikde neviděl). Zejména ve stepních oblastech s nedostatkem dřeva je sušený trus dominantním palivem zejména na přípravu pokrmů.

Panel 12 - Rituály

LH - Oheň: Děkovný rituál posvátné řece Ganze ve Váránasí. Při ceremonii dominuje oheň, jenž ve spojení s vodou má pro hinduisty očištný význam. Oheň je branou, kterou prochází duše zemřelého do dalšího zrození, a voda je prostředkem, který ji při tom očištuje od hříchů minulé existence, aby v příštím životě došla více štěstí a klidu než v předchozím.

PH - Ganga: Hinduisté uctívají jakékoliv místo spojené s posvátnou minulostí. „Chrám“ na březích řek (gháty), jsou určené pro očištnou koupel a Gangu, nejsvatější ze všech řek, k tomuto účelu využívána půl miliardy Indů podél celého jejího toku.

LD - Trubač: Mezi nejposvátnější rituál Tibetanů lze považovat vyvěšení obří posvátné thangky (plátna s vyobrazením Buddhy), jež se provádí jen ve velkých kláštrech jednou za 10 let. Součástí rituálů jsou tance mnichů v brokátových krojích. Klášter Wanla, Ladakh-indický „Malý“ Tibet.

PD - Guru: Sádhu?, Swamidži? Guru? Nebo jenom pomalovaný chlapík umně profitující ze zbožnosti poutníků ve Váránasí? Vyberte si co chcete.

Panel 13 - Doma

LH - Teskoma: Plátěný stan může být domovem i dílnou nejedné rodiny na venkově i v odlehlejších městech. Zdejší rodina vyklepává z plechu původních barelů na naftu kuchyňské pánve „Vok“.

PH - Doma: Úcta před bílým cizincem vždy nakonec zvítězí před právem na své soukromí. Jak byste asi zareagovali vy, kdyby vám do bytu lezl nějaký Japonec s foťákem? Také tak klidně a vstřícně? Se stejným úsměvem?

LD - Krátek: Prostý příbytek je zároveň dílnou i prodejním stánkem. V Indii se zkrátka žije na ulici. Před hinduistickým chrámem, Váránasí.

PD - Siesta: Kašmírští pastevci v březnu vyhánějí svá stáda do hor. Přežívají v roubených či kamenných „salaších“, ale většinu času tráví venku. Z údolí si přivezou kukuřičnou mouku, kterou praženou přidávají i do čaje. Aru, Kašmír.

Panel 14 - Řemesla

LH- Babička s roštím: Chtěl jsem babičce s roštím pomoci, ale vůbec jsem ho neuzvednul. Ona to má indiánským během domů do vesnice ještě 4 kilometry. Horská oblast Nandapur, JV Indie. **PH - Síto:** Proutěným sítem lze oddělit ta správná hliněná zrnka, jež slouží k malování kůže horalů ornamenty i na rumělkovou těčku „třetího oka“. Oblast Machkund, JV Indie. **D - Rybáři:** Stovky malých loděk s plachtou pokryjí za úsvitu moře kolem přístavního města Visakapatnam, JV Indie, Bengálský záliv. Zbytek dne patří opravě sítí.

BARVY A TVÁŘE INDIE

aneb Lidé indického subkontinentu.

Průvodce výstavou Aleny Gajdoškové a Roberta Baziky

Panel 1 - Barvy

LH - Kamínky: Bystřiny v Himálaji, v indickém Malém Tibetu jsou ledové, ale o to průzračnější. Jejich dna hrají barvami jako tyrkysové peraky (čepce) žen, které zde perou své prádlo.

PH - Sári: Nad pestrostí a barevností vzorů sáří indických žen žasne ne jeden cizinec. Jsou zkrátka nad možností naší fantazie.

LD - Holi: Nejbarevnějším svátkem v Indii je svátek HOLI. V noci se na ulicích zapalují velké hranice dřeva ozdobené květy a propuká bujarý rej končící až druhého dne odpoledne. Úkolem všech je co nejvíce zmalovat všechny své známé připravenými barevnými prášky, spreji atd. Vyjadřují si tím přátelství a lásku.

PD - Sári 2: Dnes se však i vzhled tradičních sáří trochu mění. Ubývá barevných květovaných vzorů a bavlnu nahrazují umělé tkaniny. „Pokrok“ zkrátka nezastavíš.

Panel 2 - Tváře

Tváře žen. Co vše z nich můžeme číst?! **LH - Babička s vnoučaty:** Zde do hor ještě sári tolik neproniklo, postačí prostý pruh látky. Děti běhají po návsi jen tak. Horský kmen v oblasti Koraput, JV Indie. **PH - Mladá cikánka** z jižní Indie z horské oblasti v oblasti Bangalore. **LD - Žena s dítětem**, kašmírský Himálaj, oblast Pahalgam. **PD - Horalka** na tržišti ve městě, JV Indie, oblast Koraput.

Panel 3 - Tváře

LH+PD - Cikánky: Indičtí cikáni. Nesmysl? Paradox? Nikoliv. Za cikány jsou považovány skupiny lidí, kočující (aspoň v minulosti) po Indii a živící se profesemi, které od pradávna náležely nejnižším indickým kastám. Narazíme na ně ve slamech na předměstích, daleko v horách Kašmíru (PD) i v sousedství věhlasných památek (LH), zkrátka všude tam, kde se dá z něčeho profitovat pro přežití.

PH+LD - Tibetanky: Ozdobné peraky (čepce) jsou největším bohatstvím žen i v indické části Tibetu. Dědí se z matky na dceru. Z tváří žen pak můžete číst jejich nelehký úděl drsného Himálaje.

Panel 4 - Školáci

Děti jsou vždy nejděčnějšími herci i publikem, třebaže jsou ve škole. Pro školáky indického venkova je výuka navíc šancí proniknout do „velkého světa“ a chodí sem velmi rádi. **LH:** V Kašmíru do školy denně scházejí daleko z kopců i děti kočovných cikánů. **PH:** Výuka začíná sborovým zpěvem Koránu. Na zemi dřevěné tabulky dodnes nahrazují sešity školáků. Aru, Kašmír. **LD:** Předškoláci mají pro svůj vzdělávací ústav nádherné pojmenování: Dětská zahrada. Od 4 let sem chodí vždy ve stejnokrojích. I výuka angličtiny probíhá formou her. **PD:** Jesle v indickém Tibetu? Najdou se všude, kam své dítě při celodenní práci odloží jeho matka.

Panel 5 - Řemesla

LH- Trhovkyně: Obětní lístky pestrobarevných květů na miskách z listů poplují při očištné koupeli věřících po ranní hladině posvátné Gangu. Váránasí.

PH – Řezník: Drůbež se zbavuje peří takřka za živa. Nedělní trh, Sunabeda, oblast Koraput, JV Indie.

LD–Na trhu: Horalkám na víkendovém trhu ve městě to sluší, třebaže se jim tváře lesknou krůpějími potu z rozpáleného poledního slunce. Sunabeda, oblast Koraput, JV Indie.

PD – Fotografka: Poutníci ve v posvátném městě Ayodhya čekají před vstupem do svého hinduistického chrámu, který je paradoxně uvnitř areálu zdejší mešity. Pro opakované střety obou táborů věřících a útoky extrémistů zde panují přísné kontroly a opruz vojáků. Vše jde pomalu. Žena si krátí chvíli zakoupeným suvenýrem, kukátkem s rotujícími obrázky uvnitř.

Panel 6 - Děti

LH - Bus: Z ustrašených dětských očí jakoby šlo přečíst, jak křehké bylo před pár lety příměří na demarkační linii mezi indickým a pákistánským Kašmírem. **PH - Ašrám:** V ašrámě memorují žáci z prastarých pálijských textů a véd od útlého dětství. **LD- Natěrač:** Dětská práce je v Indii dávno postavena mimo zákon. Realita je však zcela opačná. Děti často žijí své rodiče. **PD - Větrník:** Zboží je úspěšně prodáno, a tak i dítě si zaslouží odměnu. A pak zpět busem do své horské visky.

Panel 7 - Chrámy

LH - Na skok k modlitbě: Každodenní demonstrace zbožnosti a uctívání hinduistických božstev se mísí s vsudypřítomnými odpadky a smyslem pro jakoukoliv estetiku dle našich představ. Pro nás těžko pochopitelný fakt.

PH - Šákjamuni: V Sárnátu si postavily své chrámy snad všechny buddhistické komunity světa. Najdete tu i tibetský klášter se sochou Buddha – Šákjamuni. Před ním sedí Tsonkapa, zakladatel lámaistické linie buddhismu, sekty žlutých čepic. Nejvyšším představitelem této sekty je Dalajláma.

LD – Sádhu: Někteří poutníci a Sádhuové přijíždějí do Vrindavanu, města zasvěcenému Křišnovi, aby na břehu posvátné řeky Jamuny v malých kobkách meditovali i několik týdnů.

PD – Mešita: Muslimové často dávají před okázalostí přednost udržování svých tradic. Modlitebny a hrobky jejich významných světců nemusejí vypadat jako ze škatulky. Lucknow, Utar Pradéš.

Panel 8 - Chrámy

LH – Pojd' domů: Tibeťané mají svůj chrám doma. Jeden z pokojů slouží jako modlitebna. **PH - Sári:** Král Sidhárta nebo chcete-li Buddha dostal osvícení před 2500 lety v indickém městě Bódgája. Poté se přesunul sem do Sárnátu, kde ve svých 35 letech „roztočil kolo Dharmy“ a přednesl svým žákům své učení, své „Čtyři vznešené pravdy.“ **LD – Tádž Mahal:** Nejvěhlasnější indická památka, hrobka manželky mughalského panovníka Šáha Džahana ze 16. stol. Neskutečný skvost, jež málem přivedl dynastii k finančnímu úpadku. Díky tomu samotného stavitele uvrhl do vězení jeho syn přímo naproti přes řeku v Červené pevnosti. Šahovi zbyl jen smutný výhled z jeho cely. O víkendu zde propuká masakr náporu indických turistů. Ve frontách u rentgenů a dalších osobních bezpečnostních prohlídek strávíte hodiny. Já jsem prošel až na počtvrté. V samotné mramorové

hrobce vykládané nefrity a dalšími polodrahokamy se místo posvátného klidu budete tlačit jako v trolejbusu a omdlávat ze zápachu tisíců bosých chodidel.

PD – Ghát: Ranní očištná koupel v posvátné Ganze, ve Varanásí. Po většinu roku je řeka spíše stokou. Je naprosto bez života, dovolené limity choroboplodných mikroorganismů překračuje cca 500x, přesto se v ní denně koupají tisíce lidí.

Panel 9 - Rituály

LH - Klauni: Při tibetských slavnostech vystupují mezi mnichy-tanečníky i Drigungové-klauni. Jejich úkolem je nejen pobavit obecenstvo v přestávkách mezi tanci-modlitbami, ale také vybrat příspěvky na chod kláštera. Sani, Zanskar.

PH – Čekání na smrt: Posvátné město Varanásí je místem, kde lidé doslova čekají na smrt. Často přijíždějí s celými rodinami a čekají zde na svou poslední cestu. Kremační obřad je totiž vždy záležitostí celé rodiny. A nejen duchovní, ale také finanční. Dřevo je zde velmi drahé, denně je lodě přivázejí z velké dálky. Pořádná hranice přijde v přepočtu i na několik set tisíc korun. Mrtvé tělo často není dokonale spáleno a Ganga musí přijmout ohořelé lidské ostatky.

LD – Pohanský oltář: Minoritní horská etnika si kromě adaptovaného hinduismu stále udržují svá prapůvodní animistická náboženství. Před pohanským oltářem zpívají ženy smuteční matry. Oblast Koraput, JV Indie.

PD – Bráhmán: Příslušníci nejvyšší bráhmanské kasty musejí dodržovat spousty obřadů, mezi něž patří přijetí do stavu dospělosti, při dovršení 12 let. Tehdy je mladý bráhma poprvé zbaven všech vlasů, jež budou rovněž předmětem rituálu.

Panel 10 - Doma

LH - Studna: Pitná voda je základem přežití Indů. I v té nejposlednější horské vísce si svůj zdroj vody střeží a stává se zároveň středobodem života vesničanů.

PH – Na dvorku: Rodinka v horské vísce vidí bílého cizince jistě poprvé ve svém životě. Po vzájemném váhání mi pán domu přece jen povolí překročit práh jejich soukromí. Oblast Machkund, JV Indie.

LD – Stud: Mladá dívka se stydí před nečekaným zjevem z jiného světa. Doma nemá elektřinu, TV ani další vymoženosti moderní doby. Jak jí tuto návštěvu vysvětlí její rodiče? Bezejmenná horská osada, oblast Machkund, JV Indie.

PD – 1+kk: Na rozdíl od udržovaných domů horalů, chudinské slamy najdete na periferiích velkých měst nebo třeba podél řek uprostřed města. Když jim dům přivalová voda odnese, rychle si postaví nový z toho, co zase přinesla.

Panel 11 - Řemesla

LH- Supermarket: Je opravdu super. Mám na mysli týdenní trhy, kdy jednou týdně sjedou horalé do měst prodat své zemědělské přebytky. Oblast Koraput JV Indie.

PH – Tkadlenka: Výroba tkaných koberců z pruhů obarvených látek (osnova je napnuta z provázků) má v královském městě Fatepur Síkri tradici, jež přežila stovky let. Stavby najdete v každém druhém domě.

LD – Čapáthí: V Indii, zemi Hindů, se místo chleba pečou placky čapáthí. Největšími mistry pekaři ve městech jsou paradoxně muslimové. Placky však chutnají všem. Jak jde o jídlo, náboženské předsudky rázem mizí. Lucknow.

PD – Lejna: V Indii neexistuje lepší nebo horší zaměstnání. Práce buď je nebo